O zkušenosti z Ústavního soudu se podělím se studenty

17.1.2024 - Pavel Nesit, Helena Zdráhalová | Právnická fakulta UK

„Být dobrým univerzitním učitelem jsem vnímal jako svoje hlavní poslání. A pak přišla nabídka prezidenta republiky na funkci soudce Ústavního soudu…," vzpomíná na loňské jaro profesor Jan Wintr z Právnické fakulty UK. Jeden z nejoblíbenějších vyučujících na pražských právech se 5. června vydal za novým posláním – pečovat o to, aby v zemi byla dodržována Ústava a Listina základních práv a svobod. Svých studujících se ale vzdát nechce.

Co jste si na Ústavní soud přinesl ze své akademické praxe?

Dost se to prolíná. Akademická práce je práci soudce vysokého soudu v lecčem podobná. Soudci na okresním nebo krajském soudu musejí přečíst obrovské spisy, k tomu poslouchat výpovědi svědků. Z toho pak činí úsudky, které konfrontují s právní úpravou. Úkolem ústavního soudce je ale posoudit, jestli rozsudky, které vynesly obecné soudy, nejdou proti ústavním principům a ústavním požadavkům, zda nebyly porušeny základní práva a svobody a zda respektují důležité principy spravedlivého procesu. Je to tedy svým způsobem podobné tomu, čemu se člověk věnuje v akademické práci, kdy posuzuje, jestli výsledek něčí práce vyhovuje daným principům.

Co jste se musel jako soudce Ústavního soudu doučit? Máte velmi hluboké teoretické znalosti ústavního práva, nikdy jste ale nepůsobil v právní praxi, nechybí vám to teď?

Teoretické vzdělání se hodí *(smích)*. Napsal jsem už v šesti vydáních učebnici ústavního práva. To, že jsem nikdy nebyl soudcem, ovšem samozřejmě handicap je. Vidím to na spolupráci se členy mého senátu, s profesorem Pavlem Šámalem a s doktorem Jaromírem Jirsou, kteří byli desítky let soudci obecných soudů *(ústavní soudci pracují ve čtyřech tříčlenných senátech, pozn. red.)*. Je vidět, jak se velmi rychle orientují ve spisech, které mohou mít stovky nebo tisíce stran. Odpověď na klíčovou otázku, zda soudy postupovaly správně a dodržely ústavní principy, dokážou najít mnohem rychleji než já. V tom mají oproti mně ohromnou výhodu.

Jaké jsou vaše silné stránky?

Vždy se snažím daný případ vnímat v kontextu, soustředit se na to, co rozhodnutí bude znamenat pro celý výklad ústavního práva. Při našich debatách se ukazuje, že mám občas trochu jiný pohled daný tím, že jsem zvyklý soustředit se na to, aby systém jako celek dával dobrý smysl. Pokud se někdy na něčem neshodneme, bývá to někdy nad touto otázkou. V tom je naše optika trošku jiná.

Řadu let studujete činnost Ústavního soudu zvenku jako akademik. Jaké je to teď z druhé strany? Proměnilo to váš osobní pohled na instituci jako takovou?

Dozvěděl jsem se spoustu věcí, které jsem nevěděl. Akademik, který se zabývá Ústavním soudem, je odkázán v podstatě jen na usnesení a nálezy, které soud zveřejňuje. Není to ale jediný pramen – například Jan Chmel, dnes už absolvent naší fakulty, napsal doktorskou práci, která analyzuje rozhodování jednotlivých soudců Ústavního soudu. Další náš vynikající student, Gor Vartazaryan, zase dělá výzkum disentů, čili odlišných stanovisek soudců, jehož součástí jsou i rozhovory s ústavními soudci – takže pod pokličku Ústavního soudu trošku nahlédnout můžete. Jako soudce ale teď vidím, jak probíhají také interní debaty, což samozřejmě můj pohled na práci soudu trochu

posunulo. Je ale správné, že vnitřní diskuze probíhají neveřejně.

Proč si to myslíte?

Porady soudních senátů vždy byly neveřejné, je to podstatné pro hledání co nejlepšího řešení případu ve svobodné a otevřené diskusi soudců. Zveřejněno pak je finální rozhodnutí včetně obsáhlého odůvodnění, které by mělo být co nepřesvědčivější. Případná různost názorů ústavních soudců se může projevit zveřejněním disentů, odlišných stanovisek soudců, kteří hlasovali proti, takže i taková alternativní argumentace je pak veřejně přístupná.

Než jste se stal ústavním soudcem, z pozice specialisty na ústavní právo jste veřejně komentoval řadu kauz. Jak moc by měl ústavní soudce komunikovat s veřejností a vyjadřovat vlastní názory?

Ústavní soudci ve veřejném prostoru komunikovat mohou a také to dělají, což je dobře. Má to ale určitá omezení, která vyplývají z postavení soudce. Měli by být vnímáni jako nestranní a nezávislí, to znamená, že nemají komentovat běžící kauzy a neměli by naznačovat, jakým způsobem se chystají rozhodnout. Také by se neměli vyjadřovat k věcem, které by se mohly později stát předmětem rozhodování Ústavního soudu. Neměli by komentovat ani každodenní politiku, protože pak by působili dojmem, že některým skupinám straní, a to je nežádoucí vzhledem k tomu, že se na Ústavní soud často obracejí skupiny poslanců nebo senátorů s návrhy na zrušení nějakého zákona.

https://www.prf.cuni.cz/aktuality/wintr-o-zkusenosti-z-ustavniho-soudu-se-podelim-se-studenty